

מזרחי, קרא לניקוי מפלגתו, ביטא את דרישותיו בעלונים שקרא להם הכתבים לחברי במזרחי (פנימי!). המכתבים לא נשארו פנימיים זמן רב, החלו עיסקים גם באישים מחוץ למפלגה.

גרינוואלד לא חסך בחיצי לשונו, אך משום מה איש לא הגיב. עד ששמו של ד"ר ישראל רודולף קאסנר הופיע והיועץ המשפטי לממשלת ישראל, חיים כהן, החליט לפתוח תיק.

השקולים בדעתם

המשפט הגיע. בישיבות הנסערת ביותר נשאר גרינוואלד האיש השקט ביותר והגשם כח ביותר: פעם, כשהמשפט כבר היה ב"מהלכו המלא, אחר גרינוואלד להופיע בו אולם, השופט, ד"ר בנימין הלוי, ביקש משמ"ש שלמה, לקרוא לו, להכריז שמו במסדרון, כנהוג מימי התורכים. שלמה, נבוך קמעה, שאל את השופט: "סליחה אדוני... אה... מה שמו?" השופט נבוך לא פחות, שלח מב"טים שואלים אל הקסיגור והסניגור, הפרקליט טים הזכירו: "גרינוואלד, אדוני, מלכיאל גרינוואלד."

אולם הגיע יום בו צריך היה גרינוואלד להחליט באיזו אפטרות הוא בוחר במשפט: האם יעיד בשבועה? יצהיר? — או ישתוק?

רנע דרמטי: עם יציאת השופט מהאולם קמות הדמויות המרכזיות במשפט השנה שהעריך את הצבור הישראלי על כל שכבותיו: — קסטנר, תמיר, מרינסקי, גרינוואלד, שקד.

מדים מהוררים של נספח מסחרי אוסטי רי פארו את דמותו של גרינוואלד ב-1904.

„פסיכופט כמוני שלא בנה ויילה ולא

הוא לא העיד ולא שתק. הוא הקרא את ההצטרף מעל דף נייר מודפס צפופות, נימק את סירובו להעיד בכך כי לא היה בהונגריה בזמן המלחמה „וממילא לא יוכל להעיד על מה שקרה שם.“ נימוקו השני: „לא אתן את העונג לחקור אותי לאדונים שהיה להם חוצפה לכנות אותי במשפט זה בשמות בוויים, ושלא יחמיצו את ההזדמנות לעשות זאת שוב.“

את כל הצהרתו הקדיש גרינוואלד למילה פסיכופט בה כינה אותו חיים כהן פעמים מספר.

„היועץ המשפטי המלומד ועוזרו כינו אותי בבית משפט זה בשם „פסיכופט“.“

כמובן, אדוני הנשיא, שעל פי המושגים שלהם משוגע הנה זה אשר במקום להתניף לראשי השלטון ולאנשי השררה יוצא הוא ומוקיע את כל דבר שחיתות ושפס המגיע לידעיתו.

לפי המושגים שלהם, כנראה, פסיכופט הוא איש כמוני אשר במשך חמשים שנות עסקנות ציונית לא התעשר ולא בנה ויילות, אלא חיב בגיל 73 לעבד 5'5" בבוקר ועד חצות הלילה, כדי להשתכר בקושי את לחמו ועוד משקיע מכוחותיו ומכספו שלו לגילוי מעשי הרשע והזדון.

פסיכופט, לפי מושגיהם, הייתי גם לפני עשרים וחמש שנים כאשר הייתי אחד הראשונים שהעלו לישראל מאות מעפילים בדרך בלתי-רשמית.

פסיכופט, לפי מושגיהם, הייתי גם כאשר בימי המרד הגדול כבדתי את הקדשתי את ביתי למרכז-קשר של המחתרת הלוחמת.

פסיכופט, לפי מושגיהם, הייתי כאשר עזרתי את בתי להיות האחות הראשית של כוחות המחתרת בירושלים.

פסיכופט, לפי מושגיהם, הייתי גם כאשר שלחתי את בני המנוח, הי"ד, לשורות הארגון הצבאי הלאומי, ולהרציון, אשר בו נפל...

אבל, אדוני הנשיא, שקולים בדעתם הם כל האישים שהתקפו על ידי ושמותיהם נזכרו בהודעה שמסרתי למשטרה, ואשר לא התפטרו מעמדותיהם, אך גם לא העידו — ולא יעידו — לתבוע אותי לדון, פן תתברר האמת על כל מערומיה.

אנשים שפויים בדעתם, לפי מושגיהם, היו אלה אשר ניהלו את ועדת החקירה נגד קסטנר בחקיעת מפא"י בציריך ועל-סמך מכתב המלצה פטרונה כאיש תם וישר, ניכח האש"מ וועדות כל כך חמורות;

ושקולים בדעתם היו, לפי מושגיהם, אלה אשר לא עשו דבר שקבלו ממני את האג"פ פורמציה על ד"ר קסטנר והרשו לאדם הנאשם, או אפילו חשוד בלבד, בשתוף פעולה

• עולי המשלוח הראשון יסדו ליד פתח תקווה קיבוץ על שמו — קבוץ מלכיאל. הנקודה נחרבה במאורעות 1936, אולם שמו נשאר עדיין רשום במשרד רישום הקרקעות.

רגליו לבית הכנסת הסמוך. מבית הכנסת בקעו זעקות בלתי אנושיות. אחרי זמן הש"ת חררה דממה. שני אנשי הס. ס. יצאו מבית הכנסת מרוצים, חשבו, כנראה, כי גמרו עם גרינוואלד. הם טעו. עם ששה פצועים פתוחים בראשו, שבעה שברים בידיו ורגליו, וכש"כ בפיו לא נותרה אף שן, הובא גרינוואלד לבית-חולים המלא מפצועי אותו פגורם. כשעזב את בית החולים, חודש לאחר מכן, סודרה לו בא פן דהוף תעודה-עליונה, וגרינוואלד, עטוף כולו בגבס, ראה את הר הכרמל בסוף דצמבר.

„אין קונים אותי“

מכל רכושו הורשה גרינוואלד לקחת רק ששה ארגוני מטען. שלשה מהם היו מלאים בממכרים, ספרים ועיתונים שיגים, שאר השלושה חפצים אישיים, כולל בגדי-הלבוש המפורסמים. כן, ומכונת כתיבה. אפילו באוניה, בעזרת שתי קצות אצבעותיו שלא היו ב"גבס, המשיך גרינוואלד לכתוב.

הסוכנות היהודית ערכה לכבודו קבלת פנים חגיגית. הוצעה לו משרה, אולם הוא סרב לקבלה, טען כי בתפיסת משלוח הער"ל לים הרביעי, שגרינוואלד שלחו ב-1925, היתה הסוכנות אשמה. אמר הוא: „אותי אי-אפשר לקנות“.

הוא השתקע בירושלים, פתח מלון קטן (10 חדרים) בסמטה צרה ליד כיכר ציון.

גם כאן לא פרחו העסקים. אולי מפני שרוב החדרים לא היו תפוסים על ידי אורחים ממש: המלון היה אחד ממרכזי אצ"ל בירושלים. לוחמים, פצועים, בורחי בתי הכלא הבריטיים, פגישות חשאיות ומשדר האצ"ל בירושלים — לכל אלה נמצא מקום במלון הזעיר.

כשאצ"ל ולח"י יצאו מאפלת המחתרת וצעדו ברחובות הבירה, עמד גרינוואלד על-יד קפה וינה ו"ק"ב"ל את שני המצעדים. בשורת האצ"ל צעד בנו יצחק. בשורות לח"י — רינה, האחיות הראשית של המחתרת הירוד שלמית.

בהרציון שרר שקט

כיכר ציון, ליד קפה וינה נשאר מקומו ה"קביע של גרינוואלד, גם בזמן העיוצר והקרבנות. כובע פלדה לראשו ואלה בידו, עמד גרינוואלד ליד המחסומים, עווד את החיילים היוצאים לעמדות. הוא גם השתתף ב"כיבוי אש באזורו.

בוקר אחד קרא גרינוואלד את הביולטין הקרבי היומי: „הלילה עבר בגזרת ירושלים בשקט. חייל אחד נפל בהר ציון — יצחק גרינוואלד.“

היתה זו מכה שגרינוואלד לא הצליח להתאושש ממנה עד היום. הוא המשיך לעמוד במחסומים ולעודד את החיילים היוצאים לקרב. אך עתה תקף ביתר חריפות את המלחמה חלפה. גרינוואלד, חבר פעיל ב-

אותם הציט שריפט: הארבה החום פשט בארץ! זה היה מאמרו האחרון של גרינוואלד בעתון. משרדי העתון נהרסו, גרינוואלד הושלך לבית סוהר. הוא ישב שם ארבעה חודשים ושחרר רק במקרה: פקדי אוסטרי גבוה זכר אותו מימי וועדת שופרון.

הוא לא נשאר בחוץ זמן רב. צעיר יהודי בשם הרשל גרינשפון ירה בציר גרמניה בסרי"ה, גל דמים של פוגרומים אנטי-יהודיים שטף את אירופה הנאצית. הגל הגיע לוינה ב-10 לנובמבר 1938.

רינה זיכרת את התאריך היטב. בבוקר פרצו לדירה שני אנשי ס. ס. גרמניים, אמרו לאביה לבוא עימם. אשתו הפצה לתת לו מעיל הגרמנים אמרו כי אין צורך. הם גלו גל-הן במדרגות מהקומה הרביעית. רינה ואימה ראו מבעד החלון כיצד גרוהו ב"כשנכנסו הגרמנים לוינה, ביוני 1938, בירך

ציונית, מאשר לתפקידו המסחריים. „בכלל, הוא היה איש עסקים גרוע מאד“, נזכרת רינה, „לא היה עסק אחד שלא סיימו בהפסד. פעם, במלחמת העולם הראשונה, קנה מצליחה: קרון מלא גופיות ותחתונים. עוד לא גמרנו ללבוש אותם.“

הארבה החום פשט

כשסיים גרינוואלד את הקריירה הממשלית תית שלו פנה לעתונאות. הוא ערך את עתון המזרחי צייט שריפט בוינה. עתה גולה ממנו הפעילות הציונית את כל זמנו. בסוף 1925 נזקפו לזכותו ארבעה משלוחים בלתי-חוקיים של עולים לישראל. האחרון נתפס על ידי הבריטים. גרינוואלד נכנס לרשימה השחורה של בולשת המנדט. כשנכנסו הגרמנים לוינה, ביוני 1938, בירך

בולאי מובהק, גרינוואלד מבקר כל בוקר במרכז הבולאים בירושלים, קפה צבר. עד עתה נשארו ברשותו גלויות עם בולים ממזמן מעצרו בידו הנאצים. אין בול ישראלי הנעדר מאספו.